

NULAND- DUYN EN DAELSEWEG
EEN ARCHEOLOGISCH PROEFSLEUVENONDERZOEK

VU**hbs**
archeologie

VRIJE
UNIVERSITEIT
AMSTERDAM

Zuidnederlandse Archeologische Notities

1065

ZAN

NULAND – DUYN EN DAELSEWEG 35
EEN ARCHEOLOGISCH PROEFSLEUVENONDERZOEK

Zuidnederlandse Archeologische Notities

1065

Amsterdam 2022
VUhbs archeologie

Colofon

Opdrachtgever: Lunenburg Groep B.V. .
Project: Nuland – Duyn en Daelseweg 35
Plaats documentatie: Beesd
Objectcode: BNDD 35
CIS code: 5204325100
Centrumcoördinaten: 158.104 / 415.343

Status: Definitief
Auteur:
Illustraties:
Omslagontwerp:
ISBN: 978 94 6457 053 3

Autorisatie:

©VUhs archeologie, juni 2022

VUhs archeologie
De Boelelaan 1105
1081 HV Amsterdam

INHOUD

1	INLEIDING.....	4
1.1	<i>Aanleiding</i>	4
1.2	<i>Administratieve gegevens</i>	4
2	VOORONDERZOEK	6
3	DOEL VAN HET ONDERZOEK	7
3.1	<i>Vraagstellingen zoals geformuleerd in het PvE</i>	7
4	ONDERZOEKSSTRATEGIE.....	9
5	FYSISCHЕ GEOGRAFIE.....	10
5.1	<i>Inleiding</i>	10
5.2	<i>Resultaten</i>	10
5.3	<i>Conclusie</i>	11
6	SPOREN EN STRUCTUREN	12
7	VONDSTMATERIAAL	15
7.1	<i>Inleiding</i>	15
7.2	<i>Aardewerk</i>	15
7.3	<i>Metaal</i>	15
7.4	<i>Verbrande leem</i>	15
7.5	<i>Kleipijp</i>	15
8	CONCLUSIE.....	16
8.1	<i>Waardering</i>	16
8.2	<i>Advies</i>	17
	LITERATUUR.....	18
BIJLAGE 1	OVERZICHT ARCHEOLOGISCHE PERIODEN.....	19
BIJLAGE 2	BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN ZOALS GEFORMULEERD IN HET PVE	20
BIJLAGE 3	SPORENLIJST	23
BIJLAGE 4	VONDSTENLIJST	25
BIJLAGE 5	AFBEELDINGENLIJST.....	26
	<i>Figuren</i>	26
	<i>Tabellen</i>	26
BIJLAGE 6	SITUATIE PLANGEBIED	27

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING

In opdracht van Lunenburg Groep b.v. heeft VUHbs archeologie op maandag 4 april een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in Nuland. Het plangebied is gelegen aan de Duyn en Daelseweg 35 (fig. 1.1). Momenteel is het terrein nog grotendeels bebouwd. Aan de straatzijde ligt een kleine parkeerplaats. Binnen het plangebied zal de huidige bebouwing gesloopt worden en een nieuw appartementencomplex gerealiseerd worden. De voorgenomen nieuwbouw zal circa tot 150 cm Mv reiken. Hierbij kunnen de eventueel aanwezige archeologische resten worden verstoord.

Het plangebied valt binnen het bestemmingsplan Kom Nuland van de gemeente 's Hertogenbosch binnen de dubbelbestemming Waarde Archeologie 2 waarbij een onderzoeksplicht geldt bij grondwerkzaamheden groter dan 100 m² en dieper dan 50 cm Mv. Aangezien deze waarden worden overschreden is onderhavig onderzoek uitgevoerd.

Het veldteam bestond [REDACTED] (senior KNA archeoloog), [REDACTED] (archeoloog) en [REDACTED] (archeoloog).

1.2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectnaam	Nuland – Duyn en Daelseweg 35
Toponiem/locatie	Duyn en Daelseweg 35
Projectcode	BNDD-35
Plaats	Nuland
Gemeente	's-Hertogenbosch
Provincie	Noord-Brabant
Centrum coördinaten	158.104/415.343
CMA/AMK status	n.v.t.
ARCHIS-monumentnummer	n.v.t.
ARCHIS-onderzoeksmeldingnummer	n.v.t.
Oppervlakte plangebied	1500 m ²
Oppervlakte onderzoeksgebied	60 m ²
Totaal onderzocht	54,7 m ²
Huidig grondgebruik	Deels bebouwd, deels parkeerplaats

Tabel 1.1. Nuland – Duyn en Daelseweg 35. Administratieve gegevens.

Fig. 1.1. Nuland Duyn en Daelseweg 35. Locatie van het onderzoeksgebied in Nuland. Inzet: Locatie van Nuland binnen Nederland. Schaal: 1:25.000. Bron: OpenTopo.

2 VOORONDERZOEK

Het plangebied is in december 2021 onderzocht middels een bureau- en verkennend booronderzoek door Transect.¹ Op de gemeentelijke beleidskaart heeft het plangebied een onbekende verwachting op het aantreffen van archeologie. Uit het bureauonderzoek is echter gebleken dat het terrein geschikt was voor bewoning vanaf de Steentijd tot en met de Nieuwe Tijd. Voor het terrein zijn geen vondstmeldingen bekend. Het terrein is op historisch kaartmateriaal grotendeels in gebruik als bouwland, weiland of als boomgaard. Pas in 1958 verschijnt de eerste bebouwing op historisch kaartmateriaal. Ondanks dat deze bebouwing uiteindelijk gesloopt is, en ongetwijfeld enkele bodemverstoringen heeft opgeleverd, wordt de kans op verstoringen aan de oorspronkelijk bodem klein geacht vanwege de dikte van het aangebrachte esdek. Binnen het terrein kan een greppel worden verwacht die zichtbaar is op het Kadastrale Minuutplan 1811-1832.² De verwachting op sporen uit het Laat-Paleolithicum/Mesolithicum wordt middelhoog geacht, de verwachting op Neolithicum/Vroege Middeleeuwen hoog en sporen uit de Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe tijd wordt laag geschat.

Uit het verkennend booronderzoek is gebleken dat een deel van de oorspronkelijke podzolbodem nog intact is. In de boringen werd nog een duidelijke B of B/C horizon herkend. Hierboven is een dik esdek gevormd (50-100 cm Mv). Slechts een enkele boring laat een verstoring zien waarin het esdek grotendeels verstoord is. Deze boring bevindt zich in het zuidoosten van het terrein.

Aan de hand van de resultaten van het vooronderzoek is een advies opgesteld waarin wordt voorgesteld om de sloop van de huidige bebouwing en de bodemingrijpende werkzaamheden archeologisch te begeleiden.³

¹ Brühl 2021.

² Brühl 2021, 12.

³ Brühl 2021, 2.

3 DOEL VAN HET ONDERZOEK

Het doel van het archeologische onderzoek is om te bepalen of in het plangebied behoudenswaardige archeologische vindplaatsen aanwezig zijn. De inhoudelijke kwaliteit (aard, locatie, gaafheid, omvang) en behoudenswaardigheid van deze vindplaats(en) dient vastgesteld te worden. Op basis van de resultaten van het onderzoek zal moeten worden bekeken of archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk is en zo ja, in welke vorm.⁴

3.1 VRAAGSTELLINGEN ZOALS GEFORMULEERD IN HET PVE

Algemeen

1. Zijn er archeologische resten (sporen, structuren, vondsten) in de bodem aanwezig, of zijn er aanwijzingen dat deze hier verwacht mogen worden?
2. Indien het onderzoek geen archeologische resten of beperkte archeologische fenomenen (bijvoorbeeld alleen losse vondsten) oplevert, welke verklaring is hiervoor dan te geven? Is er (bijvoorbeeld) sprake van: aantoonbare afwezigheid van bewoning en / of actief landgebruik, verstoring van antropogene aard, beperking van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door bodemprocessen, beperking van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door werk of weersomstandigheden?

Gaafheid en conservering van de vindplaatsen

3. In welke lagen, zones of gebieden bevinden zich gawe en goed geconserveerde archeologische resten of waar zijn ze te verwachten?
4. Wat is de mate van conservering en gaafheid van de archeologische resten?

Perioden en sites

5. Indien er archeologische resten aanwezig zijn, kunnen er binnen de vindplaats aparte sites onderscheiden worden, en zo ja, op welke gronden?
6. Wat is de begrenzing en de ruimtelijke spreiding, zowel in horizontale als verticale zin, van de sites en wat is de onderlinge samenhang?
7. Wat is per archeologische site in het onderzoeksgebied:
 - a. de ligging (inclusief diepteligging) en begrenzing
 - b. de geologische en/of bodemkundige eenheid
 - c. de omvang (inclusief verticale dimensies)
 - d. aard / complextype / functie
 - e. de samenstelling van de archeologische resten (grondsporen en mobilia)
 - f. de vondst en spoordichtheid
 - g. de stratigrafie
 - h. de ouderdom, periodisering, typechronologische classificatie
8. Zijn er aanwijzingen voor landgebruik (off site patronen) in de zin van wegen, percelering, akkers, grondstofwinning, vennen, etc?
9. Zijn er aanwijzingen voor agrarische en/of ambachtelijke activiteiten? Zo ja, waaruit blijkt dat en welke kenmerken zijn hieraan naar analogie van vraag 3 aan te geven?
10. Kunnen meerdere bewoningsfasen onderscheiden worden? Zo ja in welke mate zijn deze aaneensluitend?
11. Wanneer en waarom zijn de sites en de vindplaats in zijn geheel verlaten of in onbruik geraakt?

⁴ Wesdorp 2022, 8.

Landschap en bodem

12. Wat is de fysieklandschappelijke ligging van de sites (geologie, bodemkunde, geomorfologie, afstand tot water, reliëf)?
13. Wat is de paleo ecologische context van het onderzoeksgebied? Liggen in de omgeving locaties die voor pollenanalyse bemonsterd kunnen worden?
14. Kan aan de hand van archeologisch vondstmateriaal uit het esdek een uitspraak worden gedaan over de ouderdom en/of de vorming/ontwikkeling van dit esdek?
15. Welke postdepositionele processen hebben zich afgespeeld en wat is het effect daarvan?
16. Wat is de invloed van het gevormde esdek op de archeologische niveaus? Dekt het esdek alle sporen af of zijn er ook sporen gegraven vanuit of door het esdek?

4 ONDERZOEKSSTRATEGIE

Het plangebied heeft een oppervlak van ca. 1500m². Over de parkeerplaats van het terrein is één proefsleuf aangelegd van circa 54,7 m². Dit is een beperkte dekkingsgraad van 3,6%. Vanwege de huidige bebouwing kon binnen het plangebied maar een sleuf worden aangelegd. Onder de huidige bebouwing is de grond waarschijnlijk al grotendeels verstoord. Het onderzoek is verder uitgevoerd conform de bepalingen die zijn opgesteld in het PvE, de eisen van de KNA protocol 4003 en conform het Handboek van de gemeente 's Hertogenbosch.

De sleuf is gelegen aan de voorzijde van het huidige pand, op de parkeerplaats. De sleuf heeft een zuidwest noordoost oriëntatie en meet circa 13,5 bij 4 meter. De geplande lengte van 15 meter kon niet gehaald worden in verband met het nog aanwezige hekwerk en ruimtetekort. De werkput is in twee delen aangelegd omdat de kraan de stort niet volledig in een keer kwijt kon.

De sleuven zijn aangelegd met behulp van een mobiele kraan met een gladde bak door laagsgewijs te verdiepen tot het juiste niveau bereikt werd. Het vlak is aangelegd op een gemiddelde diepte van 4,0 m +NAP. Hierbij is gebruik gemaakt van een metaaldetector om metalen objecten op te sporen. Metaalvondsten zijn driedimensionaal ingemeten.

Alle sporen zijn met behulp van een GPS ingemeten. Daarnaast zijn tevens de vondsten ingemeten en zijn hoogtematen genomen van het maaiveld en het vlak. De sporen zijn op basis van kleur en textuur ingekrast en gedocumenteerd in de database. Meerdere sporen zijn gecoupeerd om de functie en diepte te bepalen. Deze sporen zijn gefotografeerd en getekend. In totaal zijn drie putwandprofielen gedocumenteerd. Eén van deze profielen is machinaal over de greppel aangelegd zodat de opbouw van de greppel gedocumenteerd kon worden. Spoorvondsten zijn per spoor per laag verzameld.

Fig. 4.1. Nuland Duyn en Daelseweg 35. Impressie van de locatie.

5 FYSISCH GEOFISICA

5.1 INLEIDING

Tijdens het onderzoek zijn drie putwandprofielen gedocumenteerd. Profiel een is gelegen aan de noordelijke zijde van de werkput, profiel twee is een coupe over de greppel, profiel drie is aan het zuidelijke deel van de werkput gezet. De volgende alinea is afkomstig uit het Programma van Eisen.⁵

Het plangebied ligt ten noordwesten van de Roerdalslenk, een dalend gebied dat vanaf het begin van het Pleistoceen is opgevuld met sedimenten van de Rijn (met daarin opgenomen de Maas; Formatie van Sterksel). Gedurende het Midden en Laat Kwartair is de Roerdalslenk opgevuld met een 20-30 m dikke laag bestaande uit zand en leemlagen, hier en daar gescheiden door veen (Formatie van Bortel). In de meeste gevallen betreffen het sedimenten, afgezet door de wind en (smelt)water tijdens glacialen. Het bovenste deel van de Formatie van Bortel is dekzand dat tot het Laagpakket van Wierden behoort en is afgezet vanaf de eindfase van de laatste ijstijd, het Weichselien (vanaf ca. 70.000 jaar geleden). Dit zgn. Oude en Jonge dekzand is door de wind afgezet in langgerekte zuidwest-noordoost georiënteerde dekzandruggen die in heel Noord-Brabant in de ondergrond terug te vinden zijn.

Het plangebied ligt in Zuid-Nederlandse dekzandlandschap dat wordt gekenmerkt door een afwisseling van hoger gelegen dekzandruggen en lager gelegen beekdalen. Vanaf de prehistorie heeft men op de dekzandruggen nederzettingen gesticht en akkers aangelegd. De zandgronden zijn op de meeste plaatsen echter zeer arm aan voedingsstoffen, waardoor de bodem degradeerde. Vanaf de Late Middeleeuwen zijn de nederzettingen naar de randen van de ruggen verplaatst en is men begonnen met intensieve bemesting van de hoger gelegen akkers. Hiertoe zijn gestoken plaggen in de stallen gelegd zodat de mest geabsorbeerd werd. Dit mengsel is een keer in de zoveel tijd uit de stallen geschept en over de akkers verspreid. Deze eeuwenlange bemesting heeft geresulteerd in een ophoging van het maaiveld en dergelijke bodems worden aangeduid als plaggendekken of hoge enkeerdgronden.

Het bureau- en booronderzoek heeft uitgewezen dat het plangebied op een dekzandrug ligt. In het dekzand is een podzolbodem gevormd die afgedekt is met een plaggendek. De maaiveldhoogte in het plangebied ligt thans rond 5 m NAP. De boringen hebben aangetoond dat het bodemprofiel in het plangebied vrijwel intact is. In de boringen 2 t/m 5 is het restant van een B-horizont herkend wat aangeeft dat het bodemprofiel enigszins is afgetopt. De top van de C-horizont, en daarmee het relevante archeologische niveau, is grotendeels intact maar zal vanwege de aanleg van het plaggendek, ook enigszins onthoofd zijn.

5.2 RESULTATEN

In de werkput zijn twee profielen aangelegd (P1 en P6).

De top van de bodem wordt gevormd door een 50 tot 60 centimeter dikke bouwvoor van bruingrijs, gebrokt zand (S999). Hieronder ligt een omgespitte laag van circa 40 centimeter dik, deze laag bestaat uit bruingrijs zand (S5 en S6). Deze laag gaat in profiel 1 over in een roodbruine B-horizont (S7, 80-100 cm Mv). Dit is het laatste restant van de oorspronkelijke podzolbodem. De B-horizont gaat over in de C-horizont (S1). In de C-horizont bevindt zich nog een lemig bandje (fig. 5.1).

⁵ Wesdorp 2022, 5-6.

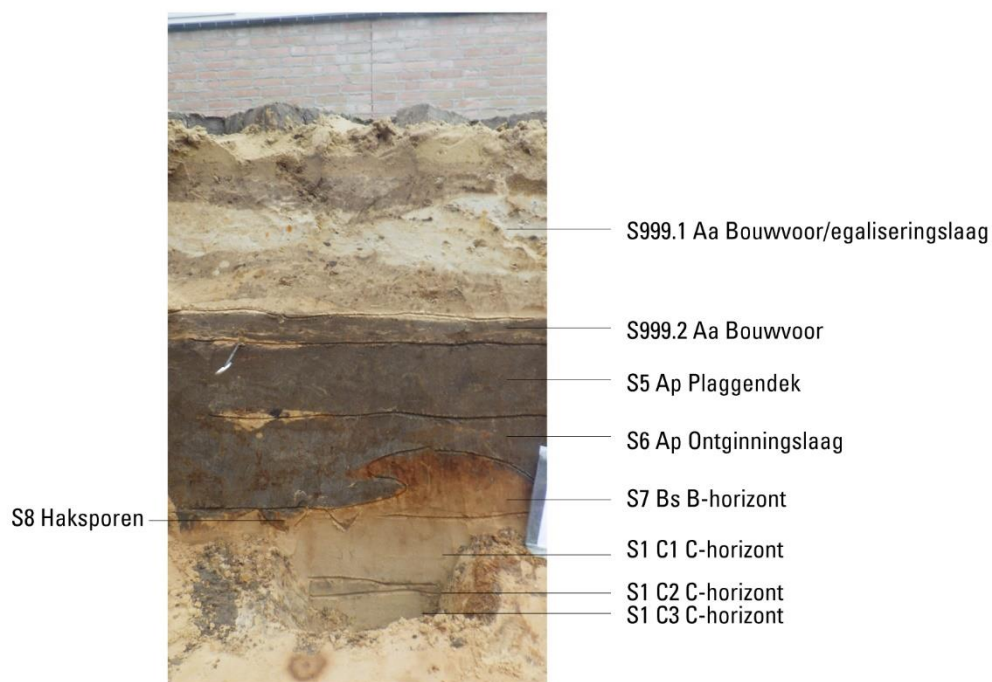

Fig. 5.1. Nuland Duyn en Daelseweg 35. Foto en interpretatie van WP1P1.

5.3 CONCLUSIE

De resultaten van het landschappelijk onderzoek komen in grote lijnen goed overeen met de resultaten van het vooronderzoek. De bouwvoor bestaat uit een ophogingspakket van licht, gemengd zand en is tussen de 50 en 60 centimeter dik. Hieronder ligt een omgespitte laag waarin de oorspronkelijke bodem is opgenomen, enkele E en B horizontvlekken zijn nog zichtbaar in het profiel. Op enkele plekken is nog een restant van de B horizon te herkennen. In de C horizon zijn weinig roestvlekken gevormd wat een droog milieu vermoedt. Aan de noordelijke zijde van de werkput is de top van het dekzand, het potentiële archeologische niveau nog grotendeels intact. Aan de zuidelijke zijde van de werkput is geen B horizon meer aanwezig. De C horizon zal enkele centimeters verstoord zijn, diepere sporen zouden hierin nog bewaard gebleven kunnen zijn.

Tijdens het onderzoek zijn enkele sporen aangetroffen. Het gaat om een zevental paalkuilen, twee greppels, een kuil en enkele recente verstoringen (fig. 6.1.). Paalkuilen S1.002 en S1.003 werden niet in vlak 1 aangetroffen maar bovenop het plaggendek in een hoger vlak (vlak 0). Deze paalkuilen zijn niet gecoupeerd daar deze zeer recent van aard zijn. Dit was te herkennen aan de hoge ligging van de sporen en de scherpe begrenzing.

Paalkuil S1.004 is een kleine paalkuil met een diepte van circa 30 cm diep. S1.010 bevindt zich circa 1,5^e meter van S1.004 af. Hoewel in het vlak deze van dezelfde aard leken, lijkt dit een natuurlijke verstoring te zijn. De paalkuilen in het zuiden van de proefsleuf zijn tevens gecoupeerd. De diepte van de paalkuilen varieerde tussen de 10 en 16 cm. Paalkernen werden niet herkend. S1.015 werd net boven vlak 1 herkend. Deze was in vlak 1 niet meer zichtbaar.

Greppelstructuur S1.011 en S1.012 bleken uiteindelijk verschillende lagen te zijn van dezelfde greppel. Over deze structuur is machinaal een coupe gezet tot aan een groot betonblok S1.014(fig. 6.2). De greppel is waarschijnlijk de greppel die genoemd werd in het vooronderzoek. Deze is op meerdere historische kaarten aanwezig vanaf 1811 (fig. 6.3). De greppel is gedempt ten tijde van de bouw van de voormalige bebouwing (rond 1958).

Categorie	Aantal
Natuurlijke laag	3
Greppel	2 (behorend tot één spoor)
Kuil (diergraf)	1
Ontginningslaag	2
Ophogingslaag	1
Paalkuil	7
Plaggendek	2
Recente verstoring	3
Waterput	1

Tabel 6.1. Nuland Duyn en Daelseweg 35. Aantal sporen per spoorcategorie.

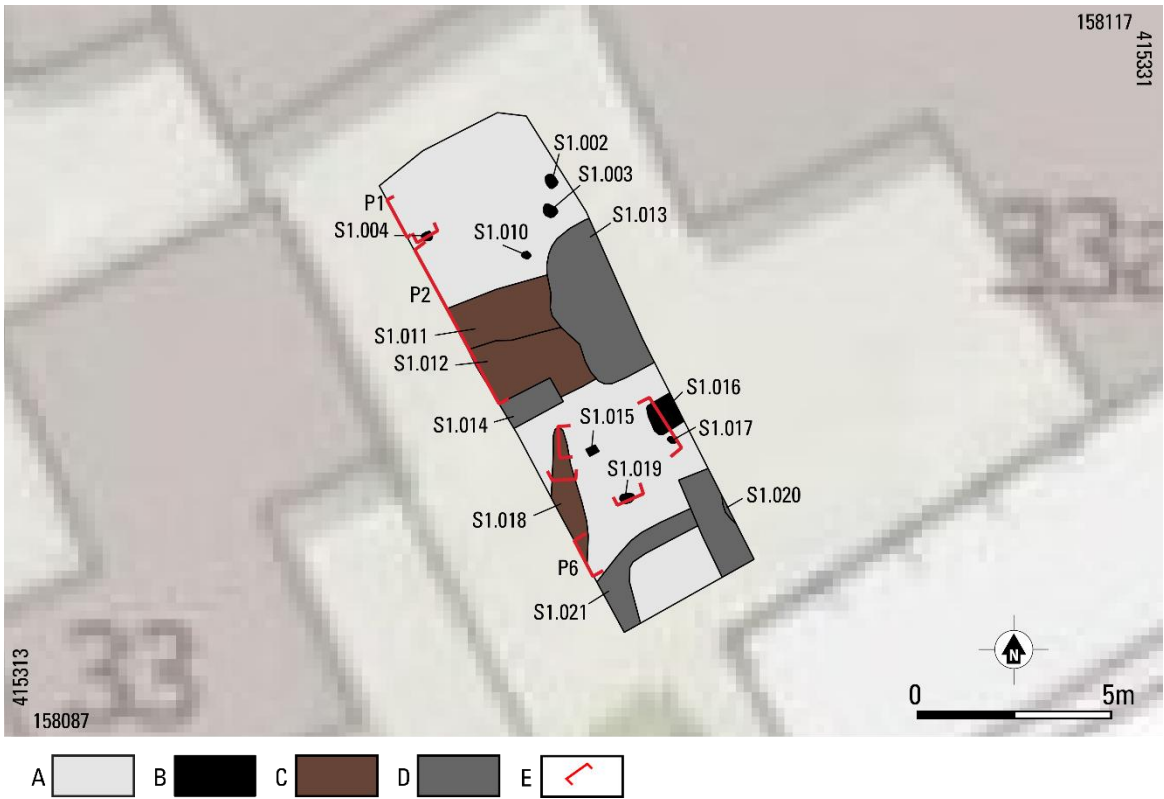

Fig. 6.1. Nuland Duyn en Daelseweg 35. Allesporenkaart vlak 1. Sporen S1.002, S1.003 en S1.015 zijn afkomstig uit een hoger vlak (Vlak 0). A: opgegraven B: (paal)kuil C: greppel D: recente verstoring E: coupe/profiel.

Fig. 6.2. Nuland Duyn en Daelseweg 35. Coupe over de greppelstructuur.

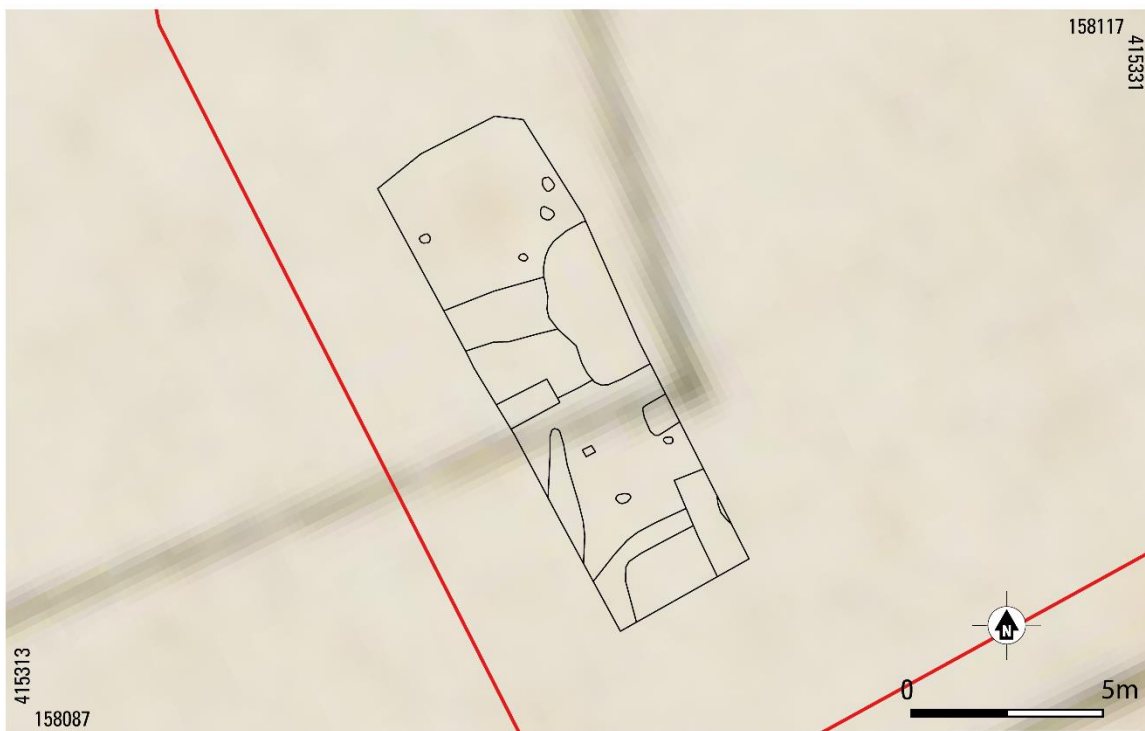

Fig. 6.3. Nuland Duyn en Daelseweg 35. Allesporenkaart, geprojecteerd op het Kadastrale Minuutplan 1811 1832.

Over de greppel heen lag nog een grote verstoring (S1.010) met plastic erin. In het tweede deel van de werkput, het zuidelijke deel, werden nog enkele sporen zichtbaar. Greppel S1.018 bleek in de coupes nauwelijks nog diepte te hebben. Deze kon enkel nog herkend worden in het profiel (P6). Aan de noordoostelijke zijde van de werkput werd een grote kuil aangetroffen (S1.016, fig. 6.4). De kuil is gecoupeerd. Mogelijk betreft het een diergraf. Hoewel er geen ongebluste kalk werd aangetroffen in deze kuil is besloten het botmateriaal niet mee te nemen in verband met de mogelijke aanwezigheid van miltvuur. Daarnaast was de kuil strak begrensd wat een recente datering doet vermoeden.

In de zuidoostelijke wand van de proefsleuf werd een recente waterput aangetroffen (S1.020). Bovenop de put lag een betonnen plaat om de put af te sluiten (fig. 6.5). De insteek van de put was opgevuld met puin en was erg los. Aangezien de eerste bewoning binnen het plangebied pas vanaf 1958 op historisch kaartmateriaal te zien is, is het waarschijnlijk dat de oorsprong van deze put halverwege de 20e eeuw ligt. De verstoringen en de betonplaat hebben waarschijnlijk te maken gehad met de sloop van het voormalige gebouw op dit terrein. Het huidige gebouw is volgens de basisregistratie adressen en gebouwen (BAG) gebouwd in 1970.⁶ Op historisch kaartmateriaal verschijnt het tussen 1984 en 1988.

Fig. 6.4. Nuland Duyn en Daelseweg 35. Diergraf S1.016 en paalkuil S1.017.

Fig. 6.5. Nuland Duyn en Daelseweg 35. De recente waterput in de putwand S1.020. Bovenop een betonnen plaat.

⁶ <https://bagviewer.kadaster.nl/lvbag/bagviewer/index.html#?searchQuery=duyn%20en&resultOffset=240&detailsObjectId=1671010000003675&objectId=1671200000004047&geometry.x=158120&geometry.y=415327&zoomlevel=6>

7 VONDSTMATERIAAL

7.1 INLEIDING

In totaal zijn negen vondsten aangetroffen. Het gaat om aardewerk, metaal, verbrande leem en een fragment kleipijp. Het totaalgewicht van de vondsten is 47 gram. Hieronder worden de vondsten per materiaalcategorie besproken.

7.2 AARDEWERK

Slechts drie aardewerkfragmenten zijn aangetroffen. Alle drie zijn afkomstig uit greppel (S1.011). Twee van de fragmenten aardewerk zijn afkomstig van roodbakkend aardewerk. Het gaat om twee fragmenten die enkel aan de buitenzijde geglaazuurd zijn. De fragmenten aardewerk dateren uit de Nieuwe Tijd. Het derde fragment betreft een stuk grijsbakkend aardewerk. Het fragment is afkomstig uit de hoogste, jongste laag van de greppel. Deze scherf is zwerfvuil en afkomstig zijn uit het plaggendek en door egalisatie in de greppel beland zijn.

Categorie	Aantal	Gewicht
Aardewerk	3	15
Metaal	2	17
Verbrande leem	3	13
Kleipijp	1	2

Tabel 7.1 Nuland Duyn en Daelseweg 35.
Aantal vondsten per materiaalcategorie.

7.3 METAAL

Tijdens het onderzoek zijn twee metaalvondsten aangetroffen. Het gaat om twee musketkogels waarvan een complete en een gefragmenteerde. Beide komen vanaf de zestiende eeuw voor. Dit zijn losse vondsten.

7.4 VERBRANDE LEEM

Uit de greppel zijn tevens enkele verbrande leemfragmenten afkomstig. In totaal gaat het om drie fragmenten. Deze zijn allen afkomstig uit verschillende lagen en kunnen niet gedateerd worden.

7.5 KLEIPIJP

Uit het plaggendek is een fragment van een pijpensteel afkomstig. Het fragment weegt twee gram.

8 CONCLUSIE

8.1 WAARDERING

Tijdens het proefsleuvenonderzoek aan de Duyn en Daelseweg 35 te Nuland is één proefsleuf aangelegd. Tijdens het onderzoek zijn twee greppels aangetroffen, enkele paalkuilen en een diergraf. Binnen de proefsleuf zijn enkele delen verstoord door waarschijnlijk de sloop van het voormalig bestaande pand. In de zuidoostelijke wand van de werkput werd een subrecente waterput aangetroffen die behoort heeft tot dezelfde voormalige bewoning. De put is afgesloten met een betonnen plaat. Over greppel S1.011/S1.012 is een coupe gezet waarbij drie aardewerkvondsten zijn aangetroffen. De grijsbakkende scherf dateert uit de late middeleeuwen en de roodbakkende scherven met glazuur uit de Nieuwe Tijd.

De paalkuilen en greppels behoren tot een vindplaats uit de Nieuwe Tijd. De vindplaats wordt hieronder gewaardeerd. Voor de waardering van de vindplaats zijn de KNA systematiek en normen gehanteerd.

Waarden	Criteria	Scores
Beleving	Schoonheid	Nvt
	Herinneringswaarde	Nvt
	Totaal	Nvt
Fysieke kwaliteit	Gaafheid	2
	Conservering	2
	Totaal	4
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid	1
	Informatiewaarde	1
	Ensemblewaarde	1
	Representativiteit	n.v.t.
	Totaal	3

Tabel 8.1. Nuland Duyn en Daelseweg 35. Waardering van de vindplaats.

Waardering gebaseerd op belevingsaspecten

De criteria “schoonheid” en “herinneringswaarde” hebben vooral betrekking op zichtbare monumenten. De waardering gebaseerd op belevingsaspecten is hier dus niet van toepassing.

Waardering gebaseerd op fysieke kwaliteiten

De fysieke kwaliteit van de vindplaats is gemiddeld (totaalscore 4).

Het criterium gaafheid betreft de bewaringstoestand van de archeologische stratigrafie en van de sporen. De gaafheid van de sporen is gemiddeld te noemen. Hoewel enkele sporen goed bewaard zijn, zijn liggen er grote verstoringen over het terrein.

Het criterium conservering heeft betrekking op de bewaringstoestand van het anorganisch en organisch vondstmateriaal. De conservering van de vindplaats is gemiddeld. Het vondstmateriaal bestaat uit goed geconserveerde vondsten, al zijn het er zeer weinig. Organisch materiaal is niet bewaard.

Waardering gebaseerd op inhoudelijke kwaliteiten

De inhoudelijke kwaliteit van de vindplaats is laag (totaalscore 3)

De zeldzaamheid van de vindplaats is laag te noemen. Er zijn meerdere vergelijkbare vindplaatsen in deze archeoregio vastgesteld.

De informatiewaarde van de vindplaats is afhankelijk van de stand van kennis over vergelijkbare

vindplaatsen in dezelfde regio. Deze wordt dus bepaald door de bijdrage die een eventuele opgraving van de vindplaats kan leveren aan de vermeerdering van onze kennis over het verleden. De informatiewaarde van de vindplaats is laag aangezien zulke sporen op de meeste vindplaatsen worden aangetroffen. Daarnaast is het onderzoeksgebied erg beperkt door de omvang, waardoor weinig informatie bij een opgraving kan worden verzameld.

De ensemble of contextwaarde wordt bepaald door de archeologische of landschappelijke context van de nabije omgeving. De ensemblewaarde van de vindplaats is laag.

8.2 ADVIES

Binnen het plangebied is een vindplaats aangetroffen. Het gaat hierbij om een greppel die vanaf 1811 op historisch kaartmateriaal verschijnt. De subrecente greppel heeft geen toevoeging op de cultuurhistorie van Nuland. Binnen het terrein zijn verder alleen off site sporen aangetroffen. De overige sporen zijn recent en hebben geen archeologische waarde. De subrecente greppel gaat de hoek om richting het noorden, waarschijnlijk net ten oosten van de proefsleuf. Het archeologische niveau bevindt zich circa 120 cm – MV en wordt met de voorgenomen nieuwbouw niet verstoord. Uit het booronderzoek is gebleken dat onder de huidige bebouwing het archeologische relevante niveau op circa 100 cm mv nog intact is. De nieuwbouw zal tot circa 80 cm MV reiken. Enkel ter plekke van de liftschacht zal dieper worden gegraven (150 cm MV). Deze verstoring is echter zo minimaal dat vervolgonderzoek niet nodig wordt geacht. Voorgesteld wordt om geen vervolgonderzoek uit te voeren en het gebied vrij te geven voor archeologisch onderzoek.

LITERATUUR

Brühl, C., 2021: *Nuland, Duyn en Daelseweg 35, gemeente s'-Hertogenbosch (NB). Een archeologisch bureauonderzoek (BO) en Inventariserend Veldonderzoek (IVO), verkennende fase*, Nieuwegein (Transect rapport 3775).

Wesdorp, M., 2022: *Programma van Eisen Nuland Duyn en Daelseweg 35*, Amsterdam.

Periode			Datering	
Historie	NIEUWE TIJD	NT C / Nieuwste tijd	1850	
		NT B	1650	
		NT A	1500	
	MIDDELEEUWEN	LATE ME	1250	
		VROEGE ME	VOLLE ME	1050-1000
			D. OTTOONS/10de eeuw	900
			C. KAROLINGISCH	725
			B. MEROVINGISCH LAAT	525
			A. MEROVINGISCH VROEG	450
		ROMEINSE TIJD	LAAT	270
MIDDEN	70 na Chr.			
VROEG	18 voor Chr.			
Protohistorie	IJZERTIJD	LAAT	250	
		MIDDEN	500	
		VROEG	(800)-775	
	BRONSTIJD	LAAT	(1100-)-1050	
		MIDDEN	1800	
		VROEG	2000	
	NEOLITHICUM	LAAT	2850	
		MIDDEN	4200	
		VROEG	5300-4900	
	MESOLITHICUM	LAAT	6500	
		MIDDEN	7500	
		VROEG	9200-8800	
	PALEOLITHICUM	LAAT	35.000 BP	
		MIDDEN	300.000 BP	
		VROEG		

BIJLAGE 2 BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN ZOALS GEFORMULEERD IN HET PVE

Algemeen

1. *Zijn er archeologische resten (sporen, structuren, vondsten) in de bodem aanwezig, of zijn er aanwijzingen dat deze hier verwacht mogen worden?*

Tijdens het onderzoek zijn twee greppels, een zevental paalkuilen, een subrecent diergraf, een recente waterput en enkele recente verstoringen aangetroffen. Twee musketkogels werden aangetroffen met de metaaldetector bij de aanleg van de werkput. Deze zijn afkomstig uit het plaggendeck. In deze laag werd tevens een kleipijensteelfragment aangetroffen. Uit de grootste greppel komen enkele fragmenten verbrande leem en een drietal scherven.

2. *Indien het onderzoek geen archeologische resten of beperkte archeologische fenomenen (bijvoorbeeld alleen losse vondsten) oplevert, welke verklaring is hiervoor dan te geven? Is er (bijvoorbeeld) sprake van: aantoonbare afwezigheid van bewoning en / of actief landgebruik, verstoring van antropogene aard, beperking van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door bodemprocessen, beperking van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door werk- of weersomstandigheden?*

N.v.t.

Gaafheid en conservering van de vindplaatsen

3. *In welke lagen, zones of gebieden bevinden zich gave en goed geconserveerde archeologische resten of waar zijn ze te verwachten?*

De sporen bevinden zich grotendeels in de C horizont. Twee paalkuilen in het noorden van de werkput werden net onder de recente ophogingslaag aangetroffen, de waterput was tevens herkenbaar tot aan de recente ophogingslaag.

4. *Wat is de mate van conservering en gaafheid van de archeologische resten?*

Hoewel enkele sporen redelijk bewaard zijn liggen er grote verstoringen over het terrein. Met name over het oostelijke deel van de greppel. Organisch vondstmateriaal is niet geconserveerd.

Perioden en sites

5. *Indien er archeologische resten aanwezig zijn, kunnen er binnen de vindplaats aparte sites onderscheiden worden, en zo ja, op welke gronden?*

Binnen het plangebied is één vindplaats aangetroffen.

6. *Wat is de begrenzing en de ruimtelijke spreiding, zowel in horizontale als verticale zin, van de sites en wat is de onderlinge samenhang?*

De sporen bevinden zich in de C horizont. Deze bevindt zich op circa 3,90m +NAP (1,40m Mv). De paalkuilen die in een hoger vlak aangetroffen zijn liggen net onder de ophogingslaag in het esdek op circa 4,40m +NAP (0,8m Mv).

7. *Wat is per archeologische site in het onderzoeksgebied:*

- i. *de ligging (inclusief diepteligging) en begrenzing*

De verwachte greppel ligt in de noordelijke helft van de proefsleuf en heeft een oost west oriëntatie. Deze ligt op een diepte van circa 3,90m +NAP net zoals een vijftal paalkuilen. Twee paalkuilen bevinden zich in een hoger vlak op circa 4.40m +NAP.

- j. *de geologische en/of bodemkundige eenheid*

De sporen liggen in de C horizont.

k. de omvang (inclusief verticale dimensies)

De greppel is zo'n 1,10 m diep en circa 3 m breed. Van de gecoupeerde paalkuilen is minimaal 10 cm bewaard. Het diergraf heeft een diepte van 40 cm.

l. aard /complextype / functie

Het gaat om landgebruik uit de Nieuwe tijd.

m. de samenstelling van de archeologische resten (grondsporen en mobilia)

Het gaat om greppels, paalkuilen en een diergraf.

n. de vondst- en spoordichtheid

De vondstdichtheid is laag, binnen het terrein zijn slechts negen vondsten aangetroffen. De spoordichtheid is tevens laag.

o. de stratigrafie

Het terrein bestaat uit een deels bewaarde podzolbodem. De B en C horizont zijn nog (deels) intact. De E en A horizont zijn opgenomen in een ontginningslaag, dit is goed terug te zien in het profiel. Brokken van deze twee horizonten zijn nog te herkennen in de ontginningslaag. Bovenop de ontginningslaag is een plaggendek aangebracht waarin veel schoon zand vermengt is. Later is het terrein geëgaliseerd, over de ontginningslaag ligt een dikke laag grof ophogingsmateriaal.

p. de ouderdom, periodisering, typechronologische classificatie

De greppel is zichtbaar op het kadastrale minuutplan uit 1811. Rond 1958 verschijnt de eerste bebouwing en wordt de greppel geëgaliseerd. De waterput is waarschijnlijk in deze periode aangelegd. Bij de bouw van het huidige pand is de waterput afgedekt met een betonnen plaat. Door gebrek aan vondstmateriaal kan het diergraf en de paalkuilen niet gedateerd worden. Waarschijnlijk behoren deze tot de periode (Nieuwe tijd) toen het gebied in gebruik was als bouwland.

8. *Zijn er aanwijzingen voor landgebruik (off-site-patronen) in de zin van wegen, percelering, akkers, grondstofwinning, vennen, etc?*

De greppel is de perceelsgrens toen het land in gebruik was als bouwland. De ontginningslaag en het plaggendek bewijst het gebruik als bouwland.

9. *Zijn er aanwijzingen voor agrarische en/of ambachtelijke activiteiten? Zo ja, waaruit blijkt dat en welke kenmerken zijn hieraan naar analogie van vraag 3 aan te geven?*

Zie antwoord vraag 8.

10. *Kunnen meerdere bewoningsfasen onderscheiden worden? Zo ja in welke mate zijn deze aaneensluitend?*

N.v.t.

11. *Wanneer en waarom zijn de sites en de vindplaats in zijn geheel verlaten of in onbruik geraakt?*

N.v.t.

Landschap en bodem

12. *Wat is de fysieklandschappelijke ligging van de sites (geologie, bodemkunde, geomorfologie, afstand tot water, reliëf)?*

Het terrein ligt op een dekzandrug. De C horizont bevat maar weinig roestvlekken.

Waarschijnlijk is het terrein dus erg droog geweest en zal de afstand tot het water groot zijn.

13. *Wat is de paleo-ecologische context van het onderzoeksgebied? Liggen in de omgeving locaties die voor pollenanalyse bemonsterd kunnen worden?*

Het onderzoeksgebied heeft geen behoudenswaardige vindplaatsen opgeleverd. Deze vraag is derhalve niet relevant.

14. *Kan aan de hand van archeologisch vondstmateriaal uit het esdek een uitspraak worden gedaan over de ouderdom en/of de vorming/ontwikkeling van dit esdek?*

Uit het plaggendek zijn twee musketkogels en een fragment kleipijp afkomstig.

15. *Welke postdepositionele processen hebben zich afgespeeld en wat is het effect daarvan?*

N.v.t.

16. *Wat is de invloed van het gevormde esdek op de archeologische niveaus? Dekt het esdek alle sporen af of zijn er ook sporen gegraven vanuit of door het esdek?*

De meeste sporen zijn afgedekt door het plaggendek. Twee paalkuilen zijn in het esdek gegraven.

BIJLAGE 3 SPORENLIJST

In deze bijlage is de sporenlijst opgenomen met daarin de volgende velden en afkortingen:

WP	werkputnummer
SN	spoornummer
Spoordefinitie	aard van het spoor of de verzameleenheid
Diepte	maximale diepte van het spoor in cm ten opzichte van het opgravingsvlak; indien geen diepte is opgegeven, is het spoor niet gecoupeerd
LN	laagnummer
Datering	
Kleur	de kleur van het spoor

WP	SN	SPOORDEF	DIEPTE_SPOOR	LN	DATERING	TINT	BIJKLEUR	HOOFDKLEUR
1	1	C-horizont		1				geel
1	2	paalkuil		1	NTC	donker		grijs
					NTC			
1	3	paalkuil		1		donker		grijs
					NT			
1	4	paalkuil	30	1		licht		grijs
					NT			
1	5	plaggendek		1		donker	bruin	grijs
					NT			
1	6	plaggendek		1		donker		bruin
1	7	BC-horizont		1		donker	oranje	bruin
					NT			
1	8	ontginningssporen		1				geel
1	9	laag		1		licht		grijs
1	10	paalkuil		1	NT	donker		grijs
1	11	greppel	130	1	NT		bruin	grijs
1	11	greppel	130	2	NT	licht		grijs
1	11	greppel	130	3	NT			bruin
1	11	greppel	130	5	NT			grijs
					NT			
1	11	greppel	130	7		donker	zwart	grijs
					NT			
1	11	greppel	130	6		donker		grijs
1	11	greppel	130	4	NT	donker		grijs
1	12	greppel		1	NT			grijs
					NTC			
1	13	recente verstoring		1		donker		grijs

1	15	paalkuil		1	NT	licht		grijs
1	16	kuil	40	1	NT		bruin	grijs
1	17	paalkuil	16	1	NT			grijs
					NT			
1	18	ontginningssporen		1		licht	grijs	bruin
1	19	paalkuil	10	1	NT	licht		grijs
1	20	waterput		1	NTC			
1	20	waterput		2	NTC			grijs
					NTC			
1	21	recente verstoring		1		licht	grijs	bruin
					NTC			
1	999	ophogingslaag		1		licht		bruin
					NTC			
1	999	ophogingslaag		2			bruin	grijs

BIJLAGE 4 VONDSTENLIJST

In deze bijlage is de vondstenlijst opgenomen met daarin de volgende velden en afkortingen:

WP	werkputnummer
VN	vondstnummer
SN	spoornummer
LN	laagnummer
Spoordefinitie	aard van het spoor of de verzameleenheid
Inhoud	de materiaalcategorie waartoe het vondstmateriaal behoort
Aantal	het aantal vondsten of fragmenten
Gewicht	het gewicht in gram

WP	VN	SN	LN	SPOORDEF	INHOUD	AANTAL	GEWICHT
1	1	11	1	greppel	aardewerk	1	4
					verbrande		
1	1	11	1	greppel	leem	1	5
1	2	11	4	greppel	aardewerk	2	11
					verbrande		
1	2	11	4	greppel	leem	1	3
					verbrande		
1	3	11	5	greppel	leem	1	5
1	4	5	1	plaggendek	kleipijp	1	2
					metaal non-		
1	4	5	1	plaggendek	ferro	2	17

BIJLAGE 5 AFBEELDINGENLIJST

FIGUREN

Fig. 1.1. Nuland Duyn en Daelseweg 35. Locatie van het onderzoeksgebied in Nuland. Inzet: Locatie van Nuland binnen Nederland. Schaal: 1:25.000. Bron: OpenTopo.

Fig. 4.1. Nuland Duyn en Daelseweg 35. Impressie van de locatie.

Fig. 5.1. Nuland Duyn en Daelseweg 35. Foto en interpretatie van WP1P1.

Fig. 6.1. Nuland Duyn en Daelseweg 35. Allesporenkaart. A: opgegraven B: (paal)kuil C: greppel D: recente verstoring E: coupe/profiel.

Fig. 6.2. Nuland Duyn en Daelseweg 35. Coupe over de greppelstructuur.

Fig. 6.3. Nuland Duyn en Daelseweg 35. Kadastrale Minuutplan 1811 1832.

Fig. 6.4. Nuland Duyn en Daelseweg 35. Diergraf S1.016 en paalkuil S1.017.

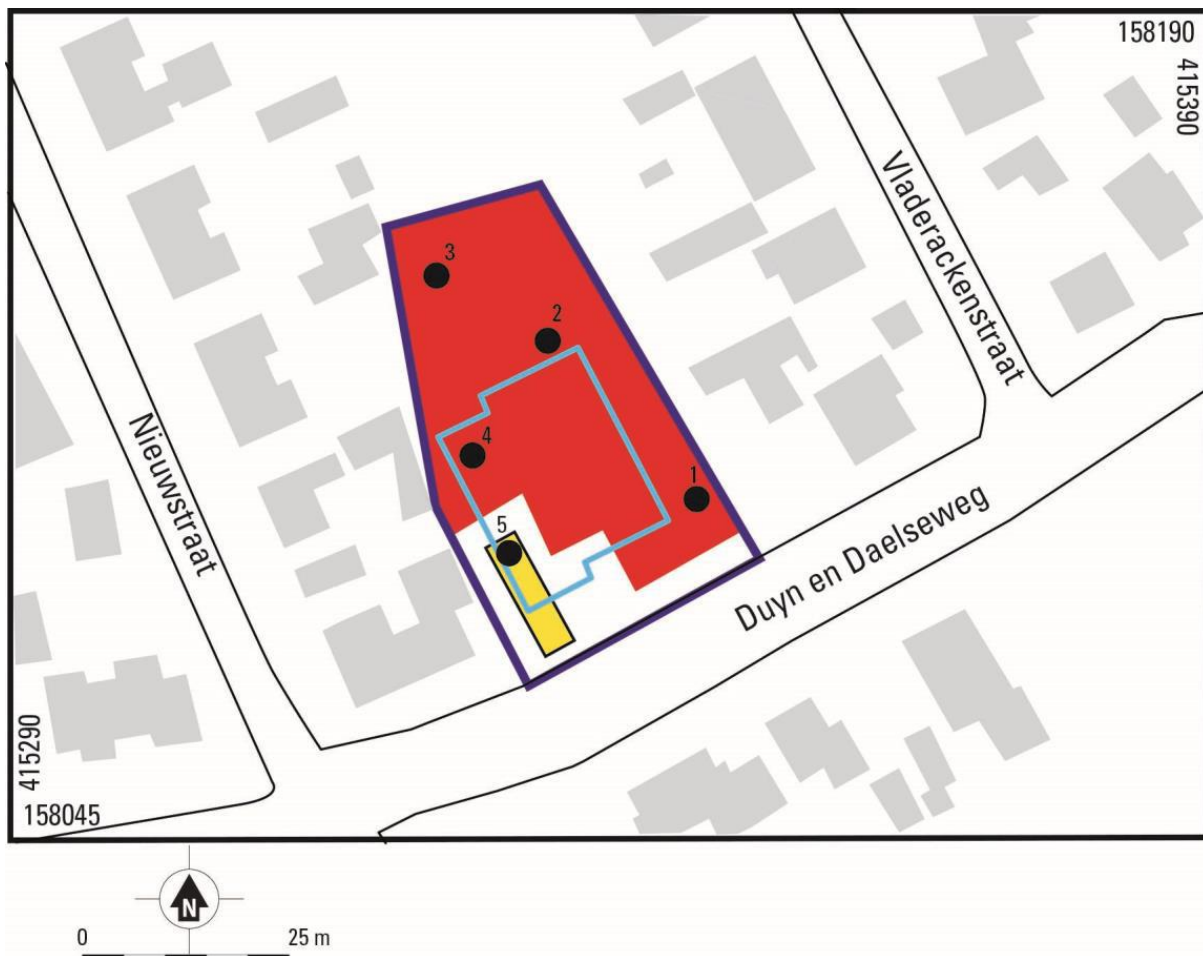
Fig. 6.5. Nuland Duyn en Daelseweg 35. De recente waterput in de putwand. Bovenop een betonnen plaat.

TABELLEN

Tabel 1.1. Nuland Duyn en Daelseweg 35. Administratieve gegevens.

Tabel 6.1. Nuland Duyn en Daelseweg 35. Aantal sporen per spoorcategorie.

Tabel 7.1 Nuland Duyn en Daelseweg 35. Aantal vondsten per materiaalcategorie.

Het donkerblauw omkaderde deel is het plangebied

Het rode vlak geeft de bestaande bebouwing aan

De lichtblauwe lijn geeft de contour van de geplande nieuwbouw weer

Het gele vlak is de (indicatieve) plaats van de proefsleuf

De zwarte punten zijn de plaatsen waar tijdens het vooronderzoek boringen zijn gezet